

intervalla upotrijebio ga je, kako se čini, kao imperfekt: »Čvršća bje krana naoko čela negoli čelo samo«. ⁴ V. Nazor ga je upotrijebio u noveli *Lov na konope*: »... ne bje ocu jednog studenog decembra pravo kad vidje da se navdar vraća ... praznoruk«. ⁵ Tu bi se *bje* mogao zamijeniti i s aoristom *bi* i s imperfektom *bješe*, premda s obzirom na aorist »vidje« u zavisnoj rečenici bolje mu odgovara zamjena *bi*.

Naše novije gramatike hrvatskog jezika kao ni noviji pravopisi i rječnici nisu uopće registrirali oblik *bje*. To nije učinio ni T. Maretić u prva dva izdanja svoje velike *Gramatike* kao ni izdavači i priređivači u 3. izdanju. ⁶ Koliko mi je poznato, o tom obliku govore, osim Rječnika Jugoslavenske akademije, Broz i Bosanac u *Oblicima jezika staroga slovenskoga* ⁷ i T. Maretić u školskom izdanju svoje *Gramatike*. Broz i Bosanac vele da se »*bje* prema *bě*« u starini govorilo u 2. i 3. licu jednine mjesto *bješe*, ali da se danas govori »samo *bješe*«. ⁸ Maretić u 8. izdanju svoje srednjoškolske *Gramatike* veli da u 2. i 3. licu jednine imperfekta nije dobro upotrebljavati *bje* mjesto *bješe*. ⁹

Međutim, oblik *bje* kao da se u novije vrijeme sve češće upotrebljava. U novom prijevodu *Biblije* stoji: »... narod jak i mnogobrojan, kakva ne *bje* nikad prije« (Joel 2, 2). ¹⁰ No, što je najznačajnije, taj oblik često dolazi u našim istaknutim književnim časopisima *Kolu* i *Republici*. Ovdje ću navesti nekoliko primjera iz njihova prošloga godišta (1969). U 5. broju *Kola* čitamo: »Iznenada *bje* neočekivano svladan ... ra-

doznaloću«, ¹¹ a u 6. broju istog časopisa: »Među hiranim uzvanicima *bje* još izrazitiji kum« - »... ne pobroja zasigurno *bje* li ih ... trinaest ili četrnaest«. ¹² U 4. broju *Republike* čitamo: »... je li moguće da sve što sam ljubio *bje* samo varka« - »... *bje* mi žao zbog njegove uzbuđenosti kojom je odgovarao na neka pitanja«. ¹³ Kako se vidi, u svim tim primjerima *bje* dolazi samo u 3. licu singulara, i to negdje u aorismom, a negdje u imperfektnom značenju.

Iz svega se razabira da se filolozi i književnici ne slažu ni s obzirom na značenje ni s obzirom na upotrebu oblika *bje*. Za filologe je on 2. i 3. lice imperfekta koji se rijetko upotrebljavao u povijesti hrvatskog jezika. Ide među zastarjele oblike i nema mu mjesta u književnom jeziku. Za književnike je on ne samo 2. i 3. lice imperfekta nego i 3. lice aorista. On je još vitalan pa ga zato i upotrebljavaju i tako se bore za njegovo supostojanje s oblicima: *bi* i *bješe*. Hoće li u toj borbi iznijeti pobjedu, pokazat će budućnost.

K. K.

KOJEGA SU RODA JETRA?

Jedan reznjast, ali cjelovit i neparan organ u čovjeka i životinje zove se jetrom ili jetrima. Tako je to u razgovornom i u književnom jeziku: jëtra kao nominativ jednine ženskoga roda i jëtra kao nominativ množine srednjega roda.

Iako upotreba obaju tipova ove riječi ne čini veće teškoće i nejasnoće, ipak se može postaviti nekoliko pitanja. Nije uvijek i svakome jasno mijenja li jëtra kao imenica ž. r. u množini rod ili su jëtra, imenica s. r., u množini samostalna, te se ponašaju kao plurale tantum. A danas u vrijeme brojnih i živih rasprava o jeziku mogu se pored spomenutih pojaviti i druga pitanja o jetri: ako su oba lika jetre jednoznačna i ravnopravna koji je pravilniji ili bolji, ili, jesu li ova dva

⁴ S. S. Kranjčević, *Djela*, II, Za čovjeka, Zagreb, 1934, str. 130.

⁵ Dr M. Šicel, *Hrvatska novela između dva rata*, Zagreb, 1965, str. 22.

⁶ *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, 1. izd., Zagreb, 1899, 2. izd., Zagreb, 1931, 3. izd., Zagreb, 1963.

⁷ 3. izd., Zagreb, 1900.

⁸ N. dj., str. 95.

⁹ Beograd-Zagreb, ?, str. 99.

¹⁰ *Biblija*, izd. Stvarnost, Zagreb, 1968, str. 895.

¹¹ Str. 395.

¹² Str. 516. i 519.

¹³ Str. 173. i 203.